

Sygn. akt **III AUa 86/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2022 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **D. J.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o rekompensatę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 10 grudnia 2020 r. sygn. akt VII U 79/20

oddala apelację.

Marta Sawińska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 listopada 2019 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1924 ze zm.), po rozpoznaniu wniosku z dnia 5 września 2019 r. odmówił D. J. prawa do rekompensaty z powodu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyjaśniając, że ubezpieczony nie wykazał piętnastoletniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przebytego do dnia 31 grudnia 2008 r. ZUS jednocześnie wyjaśnił, że na podstawie przedłożonej dokumentacji uznano za pracę w szczególnych warunkach okres zatrudnienia ubezpieczonego od 16 sierpnia 1982 r. do 31 maja 1991 r. w Spółdzielni (...) (łącznie: 8 lat, 9 miesięcy i 16 dni).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył D. J., wnosząc o jej zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie odwołującemu rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Odwołujący wskazał, że posiada 15 lat stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, podkreślając że przedłożył zaświadczenie od pracodawcy S.C. (...) z siedzibą w L., z którego wynika, iż w okresie od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r. pracował na stanowisku kierowcy samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony (i to przez cały powyższy okres). W ocenie odwołującego, po uwzględnieniu niniejszego okresu, odwołujący D. J. posiada zatem wymagany przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych okres 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Wyrokiem z 10 grudnia 2020 r. sygn. akt VII U 79/20, Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do rekompensaty z tytułu wykonywanej pracy w szczególnych warunkach, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w formie dodatku do kapitału początkowego.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

D. J. (urodzony (...), z wykształcenia rolnik), wykonuje zawód kierowcy. Odwołujący posiada prawo jazdy kategorii C od 8 listopada 1983 r. do 28 lipca 2021 r.

W okresie od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r. D. J. był zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu w S.C. (...) w L. jako kierowca samochodu ciężarowego, o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Przedmiotem działalności powyższej firmy jest transport międzynarodowy. Wspólnikami w powyższej spółce są L. W. oraz S. B..

Odwołujący przez cały okres zatrudnienia w powyższym zakładzie pracował jako kierowca samochodu ciężarowego o ciężarze powyżej 3,5 tony w transporcie międzynarodowym. D. J. jeździł samochodami ciężarowymi marki L., V., R., M. (samochodami o masie 40 ton), przewoził chłodnice, tapicerkę samochodową. Jego praca polegała na prowadzeniu pojazdów, obsłudze pojazdu (jak np. wymianie oleju) oraz na załadunku, rozładunku towaru oraz jego zabezpieczeniu pasami, łańcuchami, sprawowaniu pieczy nad powyższym ładunkiem, a niekiedy także na wypełnieniu dokumentów celnych, przewozowych czy karty pojazdu.

W dniu 30 września 2019 r. pracodawca S.C. (...) w L. wystawił dla D. J. świadectwo pracy, w którym wskazano, że D. J. był zatrudniony w powyższym zakładzie pracy w okresie od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca pojazdu ciężarowego. W powyższym świadectwie pracy, w rubryce „wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze” wpisano: „nie dotyczy”.

W dniu 7 grudnia 2019 r. S.C. (...) w L. wystawił zaświadczenie, w którym wskazano, że D. J. w okresie od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony. W powyższym zaświadczeniu wskazano także, iż D. J. dodatkowo, w związku z pracą kierowcy przez ten okres stale wykonywał czynności przy rozładunku i wyładunku towarów, między innymi zobowiązany był udostępnić skrzynię ładunkową do załadunku i zabezpieczyć towar na skrzyni ładunkowej w taki sposób aby się nie przesunął, nie uszkodził i w nienaruszonym stanie dotarł do klienta. W konkluzji, w treści przedmiotowego zaświadczenia wskazano, że pracę wykonywaną przez D. J. w powyższym okresie (od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r.) należy traktować jako pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych i innych obowiązujących w tym czasie przepisów.

Pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony wykonywali także znajomi odwołującego – K. K. oraz T. M..

T. M. nigdy nie był zatrudniony w S.C. (...) w L., natomiast pracował jako kierowca samochodu ciężarowego od 1 października 1991 r. do 30 kwietnia 2009 r. dla Przedsiębiorstwa (...). Podczas wykonywania swojej pracy T. M. często spotykał się z odwołującym, stąd też miał sposobność obserwowania charakteru pracy D. J. w spornym okresie.

K. K. również pracował jako kierowca samochodu ciężarowego w Przedsiębiorstwie (...) od 1 lipca 1997 r. do 31 grudnia 1998 r., zaś po 2000r. pracował dla S.C. (...) w L. i zawodowo również widywał się z odwołującym.

W dniu 5 września 2019 r. odwołujący złożył wniosek o emeryturę wraz z rekompensatą.

Decyzją z dnia 1 października 2019 r. (znak: (...)) organ rentowy przyznał D. J. emeryturę od 1 września 2019 r. (tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek) i podjął wypłatę powyższej emerytury od dnia 1 października 2019 r. (tj. od dnia rozwiązania stosunku pracy).

Decyzją z dnia 6 listopada 2019 r. (znak: (...)) organ rentowy przyznał D. J. emeryturę od 1 września 2019 r. (tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek) i podjął wypłatę powyższej emerytury od dnia 1 października 2019 r. (tj. od dnia rozwiązania stosunku pracy), jednocześnie uchylając decyzję z dnia 1 października 2019 r.

Dnia 6 listopada 2019 r. organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję odmowną.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do rekompensaty z tytułu wykonywanej pracy w szczególnych warunkach, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w formie dodatku do kapitału początkowego.

Na wstępie rozważań prawnych Sąd Okręgowy podał, że przedmiotem sporu było prawo odwołującego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Następnie przytoczył treść przepisów art. 2 pkt 5, art. 21, art. 23, art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Sąd I instancji podkreślił, że w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych istnieje przepis określający uprawnienia ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a mianowicie przepis art. 184. Zarówno z literalnego brzmienia wskazanego przepisu, jak i jego umiejscowienia w przepisach przejściowych ustawy, wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że reguluje on w sposób szczególny zasady nabywania prawa do emerytury ze względu na pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla grupy ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. i jest unormowaniem szczególnym w stosunku do uregulowań zawartych w art. 32 i art. 46 tej ustawy. Ponadto art. 184 ustawy emerytalnej, jako przepis rangi ustawowej, ma pierwszeństwo zastosowania przed przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., chociaż odsyła do nich jako „przepisów dotychczasowych”. Przepisy powołanego rozporządzenia winny mieć jednakże zastosowanie tylko w zakresie niesprzecznym z art. 184 ustawy.

Zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie dowodowe, w szczególności zeznania odwołującego i zeznania wszystkich świadków wskazują jednoznacznie, iż odwołujący, w spornym okresie od 21 października 1995 r. do 30 września 2019 r. w S.C. (...) w L. stale i pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t. Przesłuchani w sprawie świadkowie zgodnie i kategorycznie oświadczyli, że odwołujący w spornym okresie czasu pracował wyłącznie na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t. w pełnym wymiarze czasu pracy, mając uprawnienia do obsługi takich pojazdów. Powyższej konstatacji nie zmienia fakt, że odwołujący zatrudniony pełnoetatowo jako kierowca samochodu ciężarowego zajmował się służbowo – poza jazdą samochodem – także innymi czynnościami mającymi związek z przewozem towarów (załadunkowymi, wyładunkowymi, niekiedy związanymi z wypełnianiem dokumentów przewozowych). Sąd Okręgowy dodał, że bowiem stanowisko wyrażone w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2018 r. (III UZP 8/17), w której przyjęto korzystną dla ubezpieczonych interpretację zgodnie z którą, „praca w transporcie kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, który ubocznie wykonywał czynności konwojenta, ładowacza lub spedytora w odniesieniu do przewożonych towarów, jest pracą w szczególnych warunkach”. Sąd Najwyższy uzasadniając powyższe stanowisko wyjaśnił, że pod pojęciem prac immanentnie związanych z wykonywaniem zatrudnienia na danym stanowisku ujętym w Wykazie A należy rozumieć prace należące do procesu technologicznego wymienionego w tym wykazie (wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2017 r., II UK 694/15); prace, bez których nie można wykonać zatrudnienia na stanowisku, jak wszelkie czynności przygotowawcze lub pomocnicze (wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2013 r., I UK 166/13) oraz takie prace, których realizacji nie można było powierzyć innym osobom, zatem musiały być wykonywane przez każdego pracownika zatrudnionego na stanowisku wymienionym w Wykazie A.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w tym dowodu z zeznań odwołującego jak i świadków: zwłaszcza L. W., S. B. współników spółki w której odwołujący zatrudniony był w spornym okresie czasu oraz K. K. i T. M. oraz materiału dowodowego z dokumentów, Sąd I instancji uznał, że praca odwołującego, który w podstawowym zakresie wykonywał obowiązki kierowcy samochodu ciężarowego, a jedynie pomocniczo był obowiązany do dokonywania załadunku (wyładunku) pojazdu, względnie innych czynności incydentalnych (jak np. wymiana oleju, wypełnienie dokumentów przewozowych) spełnia powyżej opisane wymagania. Stąd, istnieją podstawy do stwierdzenia, że odwołujący wykonywał prace w szczególnych warunkach w okresie co najmniej 15 lat, a tym samym zdaniem Sądu Okręgowego spełnił on przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, jaką jest wykazanie wymaganego 15-letniego stażu pracy w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu Okręgowego do stażu zaliczają się zatem następujące okresy: okres zatrudnienia od 16 sierpnia 1982 r. do 31 maja 1991 r. w Spółdzielni (...) – łącznie 8 lat, 9 miesięcy i 16 dni (okres niekwestionowany przez organ rentowy) oraz okres od 21 października 1995 r. do 31 grudnia 2008 r. zatrudnienia odwołującego w S.C. (...) w L. (zaliczeniu podlegał bowiem tylko okres do 31 grudnia 2008 r., zgodnie z powołanymi wyżej przepisami).

Zważywszy na powyższe, Sąd Okręgowy, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu D. J. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, w formie dodatku do kapitału początkowego.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obciążając nimi Skarb Państwa w zakresie dotychczas poniesionym.

Apelację od wyroku Sądu I instancji złożył organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie:

1) naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie, czyli art. 233 §1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez nieustalenie wszystkich faktów istotnych dla sprawy, tj. czy odwołujący przystąpił lub nie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył lub nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, przez co niemożliwe okazało się ustalenie, czy odwołujący nabył ex lege na podstawie art. 46 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej prawo do emerytury wcześniejszej, wobec spełnienia pozostałych przesłanek do uzyskania prawa do emerytury wcześniejszej na podstawie tego przepisu,

2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 21 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, tj. przyznanie odwołującemu prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych i braku prawa do emerytury pomostowej w sytuacji, gdy nie zostało ustalone w sposób jednoznaczny, że odwołujący nie nabył ex lege prawa do emerytury wcześniejszej w rozumieniu art. 46 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej.

Wobec powyższego organ rentowy wniosł:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji,
2. zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację odwołujący wniosł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji rozpoznał sprawę prawidłowo i starannie, przeprowadzając właściwie postępowanie dowodowe, a ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego zasługuje na aprobatę i nie pozwala uznać, że doszło do przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów. Sąd I instancji powołał trafnie obowiązujące w tej mierze przepisy, które prawidłowo zastosował i zinterpretował, nie naruszając zaskarżonym rozstrzygnięciem przepisów procesowych ani przepisów prawa materialnego, dlatego Sąd Apelacyjny ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy akceptuje i przyjmuje za własne, jako że znajdują one odzwierciedlenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym.

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że bezsporne w sprawie jest, że odwołujący D. J. od 1 września 2019 r. nabył prawo do emerytury w wieku powszechnym i nie korzystał z możliwości przejścia na emeryturę przy wieku obniżonym.

Z kolei kwestią sporną było ustalenie czy zachodzą przesłanki do przyznania odwołującemu rekompensaty, o której mowa w art. 21 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, a w szczególności czy odwołujący legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

Decyzją z dnia 6 listopada 2019r. przyznano odwołującemu prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Sąd I instancji ustalił, że odwołujący udowodnił ponad 15 lat okresów pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy. Prawidłowo dokonane ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, w pełni dzieląc wywody zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Wbrew stanowisku organu rentowego Sąd Okręgowy ustalił wszystkie fakty istotne dla wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, a zatem zarzuty podniesione w apelacji nie zasługiwały na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należało podstawy prawne niniejszego wyroku.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

W myśl natomiast art. 21 ust. 1 ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl art. 23 ust. 1 ustawy - ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę. Z kolei z art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r. W tych okolicznościach warunek sformułowany w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na prace w warunkach szczególnych, obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Nabycie prawa do takiego tylko świadczenia stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty. Natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty (wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 maja 2017 r., III AUa 2047/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 grudnia 2015 r., III AUa 1070/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 września 2017 r., III AUa 529/16).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy należy wskazać, że nie zachodzi negatywna przesłanka przyznania D. J. prawa do rekompensaty. Ubezpieczony nie miał przyznanego prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na prace w warunkach szczególnych i nie spełniał warunków do jej nabycia.

Sąd Okręgowy wyjaśnia, że zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 25 lat dla mężczyzn). Kolejne przesłanki do przyznania wcześniejszej emerytury z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach albo szczególnym charakterze są zawarte w przepisie art. 184 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej. Zgodnie z treścią tego przepisu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej, dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w wieku obniżonym z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których uprawnionym osobom przysługuje prawo do emerytury w wieku obniżonym, ustala się – jak stanowi ust. 4 art. 32 ustawy emerytalno-rentowej – na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W myśl § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W związku z powyższym, aby odwołujący mógł skutecznie domagać się przyznania mu prawa do emerytury, musiałby spełniać łącznie następujące przesłanki:

- osiągnąć wiek emerytalny wynoszący dla niego 60 lat,
- posiadać na dzień 1.01.1999 r. wymagany okres zatrudnienia wynoszący minimum 25 lat, w tym co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach,
- wykonywać pracę w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie A cytowanego rozporządzenia,
- nie przystąpić do OFE, a jeżeli do tego funduszu przystąpił, winien złożyć wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 29, 32, 33 i 39 przysługuje również ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki: 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa; 2) warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 r. Zgodnie z ust. 2 jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w ust. 1, nie zawarł umowy o przystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego w terminie do dnia 31 grudnia 1999 r., uważa się, że ubezpieczony nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Odwołujący z kolei nie spełnił ww. przesłanek, w szczególności nie legitymował się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych przypadającym do dnia 31 grudnia 1999 r., nie posiadał też na dzień 1 stycznia 1999r. wymaganego okresu zatrudnienia wynoszącego minimum 25 lat, w tym co najmniej 15 lat w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Warunkiem skutecznego ubiegania się o emeryturę pomostową w świetle wykładni językowej art. 4 ustawy, jest więc legitymowanie się określonym stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych lub dotychczasowych przepisów) oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy, a więc po dniu 01.01.2009 r.

Zgodnie natomiast z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i art. 5-12;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Nie ulega też wątpliwości Sądowi Odwoławczemu, że odwołujący nie nabył prawa do emerytury pomostowej, albowiem nie spełnił przesłanki wynikającej z art. 4 ust. 6 tj. po dniu 31 grudnia nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, bowiem po dniu 31 grudnia 2008r. do 30 września 2019 r. wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t., a stanowisko to nie zostało uwzględnione w załączniku do emerytury pomostowej. Odwołujący też nie spełnił przesłanki z art. 49 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, albowiem w dniu wejścia w życie ustawy nie legitymował się okresem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że nie miał obowiązku badać, czy odwołujący przystąpił do OFE, po za tym zwrócił uwagę, że pomiędzy stronami nie było sporu co do tego, że odwołujący do OFE nie przystąpił, a organ rentowy posiadał tę wiedzę.

Zatem twierdzenia organu rentowego w zakresie niezbadania przez Sąd I instancji czy odwołujący nabył ex lege na podstawie art. 46 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej prawo do emerytury wcześniejszej, czy też emerytury pomostowej nie okazały się zasadne.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że rekompensata jest formą odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów obowiązujących przed 2009 r. dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Prawo do rekompensaty mają osoby urodzone po 1948 r., które przed 1 stycznia 2009 r. wykonywały przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 emeryturach i rentach z FUS. Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, przy ustalaniu prawa do rekompensaty będą uwzględnione tylko okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nawet jeśli tego prawa nie zrealizowała. Jak wynika z ww. ustaleń, odwołującemu nie przysługuje prawo w niższym wieku emerytalnym.

Sąd Apelacyjny w wyniku kontroli instancyjnej orzeczenia uznał zarzut naruszenia art. 233 §1 k.p.c. za nietrafny. Zgodnie z treścią art. 233 § 1 k.p.c. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. W wyroku Sądu Najwyższego z 27 września 2002 r. sygn. IV CKN 1316/00 wskazano, że ocena wiarygodności i mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie wyraża istotę sądenia w części dotyczącej ustalenia faktów, tj. rozstrzygnięcia spornych kwestii na podstawie własnego przekonania sędziego powziętego w wyniku bezpośredniego zetknięcia się z dowodami. Powinna odpowiadać regułom logicznego myślenia wyrażającym formalne schematy powiązań między podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego będące wyznacznikiem granic dopuszczalnych wniosków i stopnia prawdopodobieństwa ich przydatności w konkretnej sytuacji. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c., choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dałoby się wysnuć równie logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego wnioski odmienne. Tylko w przypadku wykazania, że brak jest powiązania, w świetle kryteriów wyżej wzmiankowanych, przyjętych wniosków z zebraniem materiałem dowodowym, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez sąd; nie jest tu wystarczająca sama polemika naprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych. Sąd orzekający nie przekracza granic swobodnej oceny dowodów, gdy jego przekonanie odnośnie mocy poszczególnych dowodów i ich znaczenia dla sprawy oparte zostało na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, przy uwzględnieniu zasad doświadczenia życiowego i pozostaje w zgodzie z zasadami logicznego wnioskowania (tak SN w postanowieniu z 02.12.1999 r. w sprawie III CKN 122/99).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe w sposób staranny, nieuchybiający zasadzie swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. Zgromadzone dowody Sąd Okręgowy oceniał wszechstronnie, tj. wiarygodność i moc poszczególnych dowodów oceniona została w odniesieniu do całokształtu pozostałych dowodów. Sąd I instancji dokonał ustalenia wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie i Sąd Apelacyjny podstawę faktyczną wyroku w pełni aprobuje.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego prawidłowo Sąd I instancji uznał, iż przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwoliło na jednoznaczne ustalenie, że prace, jakie wykonywał odwołujący podczas zatrudnienia w spornym okresie od 21 października 1995 r. do 30 grudnia 2008 r. w S.C. (...) w L. stale i pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t. były pracą w szczególnych warunkach. Praca, o której mowa, zdaniem Sądu Apelacyjnego może zostać zakwalifikowana jako odpowiadająca pozycji 2 Działu VIII (w transporcie i łączności) Wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Wymieniono tam m.in. pracę kierowców samochodów o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, a taką pracę ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia niewątpliwie wykonywał. Jak wskazano, taki rodzaj i charakter pracy ubezpieczonego

znajduje potwierdzenie przede wszystkim w zeznaniach świadków K. K. i T. M. oraz pracodawców (S. B., L. W.). Co prawda świadkowie byli zatrudnieni w innej firmie (...) niż odwołujący, ale posiadali wiedzę na temat tego na czym polegała praca odwołującego, a także co należało do jego obowiązków, pracowali oni bowiem na tych samych trasach międzynarodowych i często się widywali.

Po ponownym przeanalizowaniu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Apelacyjny stwierdził, że praca odwołującego, który w podstawowym zakresie wykonywał obowiązki kierowcy samochodu ciężarowego, a jedynie pomocniczo był obowiązany do dokonywania załadunku (wyładunku) pojazdu, względnie innych czynności incydentalnych (jak np. wymiana oleju, wypełnienie dokumentów przewozowych) spełnia powyżej opisane wymagania.

W orzecznictwie dopuszcza się także wykonywanie ubocznych czynności innych niż określone w wykazie stanowisk prac wykonywanych w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze a mimo to uznanie, że praca wykonywana była w pełnym wymiarze czasu pracy. Aby zachować uprawnienia związane z pracą w warunkach szczególnych wymienione czynności powinny być wykonywane w ramach dobowego czasu pracy na stanowisku i tylko w związku z realizowanym przez pracownika zadaniami. Ponadto, konieczne jest by wymienione czynności pracownik wykonywał tylko incydentalnie, sporadycznie, okazjonalnie na podstawie konkretnych poleceń pracodawcy albo krótkotrwale, marginalnie w ciągu doby pracowniczej poświęconej na wykonywanie pracy. (wyrok SN z 15 marca 2018 r. III UK 41/17).

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny podobnie jak Sąd I instancji uznał sporny okres zatrudnienia ubezpieczonego jako okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Zatrudnienie to trwało od okres od 21 października 1995 r. do 31 grudnia 2008 r. zatrudnienia odwołującego w S.C. (...) w L. (zaliczeniu podlegał bowiem tylko okres do 31 grudnia 2008.), a zatem okres tego zatrudnienia był na tyle długi, by przyjąć, że D. J. legitymuje się okresem pracy w warunkach szczególnych ponad 15 lat, a więc więcej niż minimalny próg, o którym mowa w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych. Sąd Apelacyjny przypomina, że ZUS w zaskarżonej decyzji z 6 listopada 2019 r. uznał za pracę w szczególnych warunkach okres zatrudnienia ubezpieczonego od 16 sierpnia 1982 r. do 31 maja 1991 r. w Spółdzielni (...) (łącznie: 8 lat, 9 miesięcy i 16 dni), a zatem po doliczeniu ww. okresu zatrudnienia odwołującego w S.C. (...) w L. odwołujący będzie legitymować się 15-letnim okresem stażu pracy w warunkach szczególnych.

Mając na uwadze powyższe – w ocenie Sądu Apelacyjnego – uznać należało, że D. J. legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach i z tego tytułu, w świetle powołanych wyżej przepisów ustawy o emeryturach pomostowych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, spełnił wszystkie przesłanki przyznania mu prawa do rekompensaty.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny stwierdził, że zaskarżony wyrok był prawidłowy.

Wobec uznania, iż zarzuty apelacyjne były bezzasadne Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Marta Sawińska